

El Foc, revifat, de la Bisbal

Text > JOSEP PUJOL I COLL

Il·lustració > MARC VICENS

Tenim ja tants octubres inoblidables, que per força algun havia de passar a la rereguarda. És el que li ha passat a l'alçament federal del 6 d'octubre de 1869 a les comarques gironines, altrament dit el Foc de la Bisbal. Enguany se'n commemoren els 150 anys, com ha recordat aquesta mateixa revista recentment, amb un parell d'articles que reporten, d'una banda, com van succeir-se els fets a la capital del Baix Empordà i, de l'altra, com les celebracions s'hi van anar esmorteint al llarg dels anys, sense que el redreçament democràtic aconseguís reafirmar l'interès per aquesta revolta republicana.

Amb el mateix esllanguiment va anar perdent-se una cançó que havia estat molt popular i que narrava els fets bèl·lics de 1869. «El Foc de la Bisbal» devia haver estat una melodia molt coneguda a l'Empordà, se n'havien fet cartells amb el text... però sense la solfa. Començava així (en normalitzo l'ortografia): «Avui d'un jorn de guerra / vos contarem la història / i en guardarà memòria / la gent de l'Empordà. / Sí, sí, oïdà, / n'és *fetxa* memorable / que mai s'esborrarà». Doncs els fets i la *fetxa* no, però la música sí, que va esborrar-se.

En la seva tesi doctoral sobre Pep Ventura, la musicòloga Anna Costal ja va ensumar que un republicà com el figuerenc podria haver-ne fet alguna cosa, de la melodia del «Foc», ell que de tot en feia reciclatges per a les seves sardanes, segles abans que aquí sabéssim què vol dir un *loop* o de què va l'apropiacionisme. I la va trobar, amagada dins una obra amb un nom equívoc, la sardana «Can Can». Ja posats a buscar, encara va trobar dues sardanes més que incorporaven la melodia, «El 6 de octubre en la Bisbal», de P. Costa, i «El Foc de la Bisbal», de Josep Canet, intèrpret de La Principal de la Bisbal i el seu director entre 1891 i 1894. Podrien ser sardanes interpretades durant els actes de commemoració que van començar-se a celebrar a partir de 1881. Amb les tres peces, doncs, va ser senzill casar-hi la lletra.

Més enllà de l'anècdota d'aquesta cançó perduda i retrobada, «El Foc de la Bisbal» il·lustra com és de fràgil el patrimoni de les cançons populars. Deuen ser una munició les músiques de tradició oral que no van travessar el segle XX sense conèixer partitura ni enregistrament, sobretot les cançons perilloses o tèrboles, les que podien suposar un mastegot, o pitjor, si es cantaven en el lloc o l'època que no tocava. Cal que neixin cançons a cada instant. Perquè, encara que floreixin i madurin, de moltes se'n perdrà la mena.

Renascut de les cendres

La Bisbal va decidir rescatar, amb motiu dels 150 anys, la memòria del que va significar el Foc, entre el 3 i el 6 d'octubre del 2019. Hi va haver lloc per a visites guiades, documentals, espectacles teatrals i toc de sometents, entre d'altres. També es va restaurar el mausoleu erigit el 1888 en record de les víctimes de l'enfrontament. I no hi podia faltar la recuperació de la cançó d'«El Foc de la Bisbal», junt amb altres que hi feien referència, com «Els fills més braus», o audicions de sardanes bèl·liques, amb la Cobla Conrad Saló i el cor Carreras Dagas.

